

1. ÚVOD

V dnešní hektické době často slycháváme o úpadku společnosti. O poklesu morálních hodnot, o době, kdy mladí lidé preferují sobecké zájmy před přátelstvím a kamarádstvím a stávají se ctižádostivými a prahnoucími po penězích. Je to opravdu tak? Co však ovlivňuje toto chování? Je to sama společnost, její potřeba vychovat výkonné a úspěšné pracovníky, neohlížející se na skutečné potřeby člověka. Stres, uspěchanost a nervozita v dnešní době nejsou nic neznámého. Děti i mladí lidé jsou k těmto aspektům velice vnímaví. Přejímají návyky nás dospělých a snaží se s touto dobou vyrovnat po svém.

V poslední době slycháváme zprávy o otřesných případech trestné činnosti dětí a mladistvých. Bohužel se setkáváme jak se závažnými trestnými činy, jako jsou těžké ublížení na zdraví, loupežná přepadení, tak i s činy vraždy či pokus o vraždu. Často jsme zaskočeni agresivitou a brutalitou mladých lidí páchající násilnou činností. Připadá nám, že těchto činů přibývá, jelikož je to velmi oblíbené téma u televizních reportérů a médií vůbec. Realita je však trochu odlišná. Dle statistik trestná činnost mladistvých nestoupá. Bohužel, či bohudík, záleží na úhlu pohledu, se o ní více mluví. Musíme si však připustit, že jde o problém, se kterým by se každá společnost měla vypořádat.

Po roce 1989 se otevřela příležitost změnit náš právní systém i přístup k problematice delikventní mládeže. Byly změněny zákony, byly založeny instituce a orgány, které do roku 89' neexistovaly. Jsou jimi například občanská sdružení, Probační a mediační služba ČR, soudy pro mládež aj. A také, a to považuji za hlavní, se změnil přístup k řešení otázky problematiky trestné činnosti mladistvých.

Alternativními tresty se zabývá mnoho studií. S tímto pojmem pracuje hlavně oblast trestního práva. Nejvíce se touto problematikou zabývá Probační a mediační služba ČR. V ČR je to poměrně mladá instituce. Dnes hraje nemalou úlohu v procesu ukládání alternativních trestů a v práci s mladistvými. Tato služba se neustále rozvíjí a prochází změnami díky novým zákonům. Toto téma jsem si vybrala z několika důvodů. Prvním důvodem byla přítomnost státního zaměstnance v mé rodině, tudíž jsem měla možnost již od dětství slychávat rozmanité případy trestné činnosti. S přibývajícím časem mě veškeré souvislosti natolik zajímaly, že jsem studovala literaturu na dané téma. Dále můj zájem pokračoval na studiu Vyšší odborné školy pedagogické a sociální, kde jsem se zapojila do projektu LATA a taktéž mé praxe probíhaly na Orgánu sociálně- právní ochrany dětí (kurátorská činnost) a poté jsem praxi absolvovala ve Výchovném ústavu pro chlapce v Děčíně – Boleticích, detašované pracoviště Kamenický Šenov. I má absolventská práce byla zaměřena na násilné trestné činy dětí a

mladistvých. Můj zájem o tuto oblast stále trvá a vím, že je v této oblasti velký prostor pro rozvoj a změny v ukládání alternativních trestů.

Tato práce proto z velké části vychází ze zkušeností a taktéž se zaměřuje na organizace, které právě s mladistvými delikventy pracují. Oblast alternativních trestů je velká šance pro mladé lidi jak napravit své jednání a konání, aniž by museli absolvovat pobyt za mřížemi.

Velkou inspirací mi byla kniha Probace a mediacce od kolektivu autorů Pavel Štern, Lenka Ouředníčková a Dagmar Doubravcová (eds.) s podtitulem „Možnosti řešení trestných činů“. Tito autoři pracují v dané oblasti a kniha je první ucelenou publikací, kde je skutečně velmi hezky popsán proces práce s mladistvými, a nejen s nimi. Příběhy z praxe uvedené v knize perfektně dokreslují teoretické části knihy.

2. Mladiství

Z hlediska práva je podle § 2 zákona.č. 218/2003 Sb. považován za mladistvého ten, který v den spáchání trestného činu dovršil 15 let a nepřekročil hranici 18-ti let života. Z hlediska psychologie jde o období adolescence, které trvá zhruba od 15 – 22 let.

Pokud chceme trochu porozumět tomuto složitému období člověka, připomeňme si jeho charakteristické rysy, jeho zvláštnosti a vývoj. Je zde na místě zmínit i otázku zletilosti a právní odpovědnosti, tj. věk, kdy je člověk plně schopen pochopit a nést následky svého chování a jednání.

2.1. Charakteristika období

Fyzický vývoj – V tomto období dochází k plné reprodukční zralosti a k dokončení tělesného růstu s přihlédnutím na odlišnosti v pohlavích jedince. Tělesné proporce se výrazně mění, u dívek dochází k zaoblování postavy, u chlapců k nárůstu svalové hmoty. Dochází taktéž k rychlému rozvoji motorických, percepčních i ostatních schopností. Ty vedou k novým a pevnějším zájmům jako je např. sport, hudba, filmy a jiné. (Langmaier, Krejčířová 2006). Důležitou roli v tomto období hraje sexualita. U dospívajícího člověka dochází ke změnám hormonální činnosti. Podle výzkumu prováděného v roce 1994, který zrealizovali Weiss se Zvěřinou, mají první pohlavní styk nejvíce dospívajících právě ve věku mezi 15. a 17. rokem života (Langmaier, Krejčířová 2006). V poslední době (100 let) dochází k sekulární akceleraci. Jde o jev, při kterém dochází k urychlenému nástupu dospívání a zrychlení celkového růstu. Může však dojít k rozporu mezi zralostí fyzickou a sociální.

Psychický vývoj – Na vývoj z hlediska psychologie nahlíží jinak starší literatura a jinak dnešní. Existují psychologické směry, které pohlížejí na toto období rozlišně. Dle Langmaiera a Krejčířové (2006) jde o období emoční instability, změny nálad, impulzivního jednání. Dochází k hledání identity. Mladý člověk hledá sám sebe a klade si mnoho otázek. Naskýtá se zde i otázka duchovní orientace. U tradičního náboženství je většinou přejímána z rodiny. Jeho vývoj vnímání stále více souvisí s abstraktním myšlením. Dle Piageta jde o stadium formálních operací, kdy je člověk schopen chápat pojem abstraktních pojmů, jako je například spravedlnost. Jedinec se chce v tomto období osamostatnit, vymanit se ze závislosti rodičů. Dochází k významnějšímu navazování vztahů a objevují se skutečné vazby mezi jedinci. Rodina však stále poskytuje základní citovou jistotu. Emocionální vývoj je velmi bouřlivý.

Každý jedinec ho prožívá jinak a s jinou intenzitou. Proto v tomto období dochází k většímu výskytu problémů s řešením citových vztahů. Projevem může být negativismus, výbušnost, vzdorovitost nebo naopak uzavřenost, sklíčenost. Může taktéž dojít až k fyzickým projevům jako je nespavost, nesoustředěnost či nechut' k jídlu vedoucí až k poruchám příjmu potravy.

Sociální vývoj – Toto období představuje nejčastěji studium na střední škole či středním odborném učilišti. Je to nová etapa v životě člověka. Dochází k navazování nových vztahů, jak kamarádských tak i přátelských. Jde o etapu přípravy na budoucí povolání, což přímo souvisí i se seberealizací. To vede k volbě zájmových aktivit, kde je umožněno projevit své pocity a vyjádření sebe sama. Jde o životní úsek hledání hodnot a postojů. Taktéž je zde rozhodující uspokojivé převzetí pozdějších základních rolí. (Langmaier, Krejčířová 2006) Mladý člověk se připravuje na budoucí společenskou roli. Důležitou roli zde hraje rodina. Zde se vytvářejí první hodnoty a postoje. Na druhé straně taktéž dochází k rozporu vnímání hodnot mezi generacemi. Tím, že jedinec získává vlastní zkušenosti, může dojít k odmítnutí předchozích hodnot.

Taktéž v tomto období dochází k experimentování s drogami či alkoholem. Jedinec má potřebu někam patřit, být uznáván. Na pozadí kamarádství a part dochází k následnému patologickému chování.

2.2. Otázka věku trestní odpovědnosti mladistvých

Na toto téma proběhlo už mnoho diskuzí a zabývá se jí mnoho skupin, přes zákonodárce, právníky, psychology až po samotné rodiče. Různorodost názorů vede často k ostrým debatám. Otázka, zda si mladiství plně uvědomují následky svého chování, jak směrem k sobě samým tak i směrem k oběti, ale i k okolí. Právní odpovědnost mladistvých v České republice upravuje zákon č. 218/2003 Sb „Zákon o soudnictví ve věcech mládeže“. Ta nastává u mladistvých dovršením 15. roku života a končí 18. rokem. V Evropské unii má mnoho států tuto hranici nižší a Francie dokonce hranici právní odpovědnosti má od 12-ti let. V dnešní době dochází ke stagnaci nárůstu násilných trestných činů jak dětí tak i mladistvých (viz tabulka vývoje počtu odsouzených mladistvých, str. 28). Ovšem jejich promyšlenost a brutalita se vymyká našemu chápání. Proto je namístě tato debata, avšak nesmíme zapomínat, že snížení hranice trestní odpovědnosti musí také přinést změnu systému jako je například změna podmínek pobytu při výkonu trestu mladistvých aj. Příkladem je přeplněnost věznic a tím se stávalo, že odsouzený mladiství se dostávali na oddělení pro vězně zletilé. Změn, které

by měly proběhnout snížením trestní odpovědnosti je více, tím se však tato práce nebude věnovat.

2.3. Poruchy chování

Důležitým aspektem je snaha porozumět příčinám takového chování, které vede ke spáchání trestného činu. Vedle sebe tu máme poruchy chování, které nemusejí vést k protiprávnímu jednání, a delikventnímu chování, které vede k porušování právních norem.

Poruchy chování jsou zařazeny do systému mezinárodní klasifikace „MKN -10 Poruchy chování ve vztahu k rodině a poruchy chování vázané na skupinové aktivity v partě“.

Ty rozdělujeme na: a) **neagresivní porušování norem** – lži, záškoláctví, útěky a toulání

b) **agresivní chování** – chování, které omezuje práva lidí tj. ublížení na zdraví, loupež, znásilnění, zneužití atd. (Vágnerová, 2008)

LHANÍ – může se jednat o „nevinné“ dětské lži, přes bájivou lhavost, která je na symbolické úrovni až o pravou lež, která je charakteristická úmyslným a vědomým jednáním. Dalším typem je patologická lhavost, která je jednou z příznaků asociální poruchy osobnosti.

ZÁŠKOLÁCTVÍ, ÚTĚKY A TOULÁNÍ – U této poruchy chování jde o únikové, obranné jednání. Dítě či mladistvý se potýká s problémem, které neumí řešit jinak, než že před ním utíká. V prostředí školy se může cítit nějakým způsobem ohroženo, ať už nezvládnutím učiva, či neshodou se spolužáky či učiteli. Tyto problémy pak řeší útekem z tohoto prostředí. K útekům může taktéž docházet z rodinného prostředí. Útěky dále můžeme dle Vágnerové (2008) dělit na:

- a) **Reaktivní, impulsivní** – zkratkovité reakce, které se již nemusí opakovat.
- b) **Chronické útěky** – co se týče frekvence, jde o opakované útěky, které jsou plánované a vyplývají z trvalejších problémů.

TOULÁNÍ – pokud dochází k opuštění domova na delší čas, jde již o toulání, které většinou navazuje na útky.

KRÁDEŽE – ty lze již chápat jako delikventní chování, tj. porušování společenských norem a omezování práv druhého. O krádeže se jedná tehdy, kdy je dítě na takové psychické úrovni, kdy si uvědomuje plně jejich následky. Krádeže jsou dle statistik nejčastějším trestným činem mladistvých. Je důležité také zmínit cíl a motivace krádeží. Hlavně u dětí se tyto důvody mohou velice lišit. Dítě může krást:

- a) samo pro sebe – pro vlastní prospěch
- b) pro druhé
- c) dítě krade s partou nebo pro partu

K tomuto jednání můžou vést nejrůznější pohnutky jako je např. vyrovnat se vrstevníkům, snaha ukázat, že jsem právoplatným členem skupiny, že se odlišuji od ostatních, nemám strach, nebo pokud kradu pro sebe, tak i z důvodů, že rodina neuspokojuje materiální potřeby dítěte, ať už záměrně či ze sociálních důvodů (špatná finanční situace).

AGRESIVNÍ PORUCHY CHOVÁNÍ

Agrese znamená napadení či útok. Agresivní chování vede k omezování základních práv člověka. Jsou tímto porušovány sociální normy. Dle P. Říčana (1995, str. 23) „Agresivní sklony se u člověka utvářejí – na základě instinktivní výbavy – v prvních letech života“. Někteří psychologové uvádějí, že agrese je člověku přirozená, jiní tvrdí že je naučená. Zabývat se však budeme podobou agrese a následků.

PŘÍČINY PORUCH CHOVÁNÍ

Příčiny mohou být různé a mít více důvodů. Proto je označujeme za multifaktoriálně podmíněné.

Tyto faktory dle Vágnerové (2006) rozdělujeme:

- a) **Biologické**
- b) **Sociální**

ad.a) Genetické dispozice – zde hraje roli temperament, temperamentové dispozice jako je vznětlivost, impulzivita, dráždivost, potřeba vyhledávat vzrušení, nižší citlivost a lhostejnost. (Vágnerová, 2006, Říčan 1995) Samo o sobě tyto dispozice nemusejí vždy vést k agresivnímu či jinak patologickému chování.

Biologické dispozice – ty mohou vzniknout na úrovni narušení struktury či funkcí centrální nervové soustavy. Může se jednat o vrozené vady či získané např. komplikací při porodu, úrazy hlavy či nemoci mozku. Projevem postižení CNS je emoční labilita, impulzivita a nižší schopnost sebeovládání.

ad.b) Sociální prostředí – hlavním sociálním prostředím je **rodina**. Důležitým a klíčovým činitelem je vazba mezi matkou, později mezi otcem, sourozenci a ostatními členy rodiny (Matoušek, Matoušková 2011). Velice záleží na působení rodiny. Její fungování může selhat několika způsoby. Jedním z nich může být způsob výchovy. (např. příliš starostlivá, nebo naopak příliš autoritativní a přísná). U některých případů může jít o anomální osobnost rodičů – alkoholici, psychicky nemocní, emočně chladní. Dále může dojít k selhání v plnění některých funkcí rodiny. Uvedla bych zde emocionální funkci, tj. pocit lásky a bezpečí a jistoty. Bez této funkce poté dochází k citové deprivaci.

Mezi další činitele můžeme zařadit sociální skupiny jako jsou například **vrstevnické party či určité subkultury**. Matoušek (2006) uvádí tyto druhy subkultur:

- a) stabilní kriminální skupina – integrovaná, jedná se např. o gangy romských kapsářů
- b) nestabilní kriminální skupina – neintegrovaná, tato skupina je vysoce násilnická, chce ukázat svou nebojácnost a svou sílu.
- c) drogová subkultura – jak už z názvu vyplývá, jedná se o skupiny holdující alkoholu, užívání drog a inklinují k sexuální promiskuitě.
- d) subkultura rasistická – mezi tuto skupinu řadíme hnutí Skinheads . Jsou to většinou uzavřené skupiny s hierarchickou organizací ovlivněná např. německým neonacismem.
- e) subkultura pseudonáboženská – může se zde jednat o různé druhy sekt. Nejznámější skupinou jsou Satanisté ke které patří oběti a spojení sexu a utrpení. (Matoušek, Matoušková 2011)

3. Důležité zákony a normy týkající se mladistvých

V této části bude uveden jak výčet některých zákonů, norem a vyhlášek platných v České republice, tak zde budou uvedeny i mezinárodní dokumenty upravující práva dětí. Tyto dokumenty prošli a stále procházejí nelehkým vývojem. Velice stručný popis nastíní právní prostředí a právní možnosti k ukládání trestů mladistvých. Také se zde dotkneme i řešení situací s problémovým chováním, ale i v neposlední řadě základních práv a svobod dítěte.

ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE

Tato úmluva byla přijata Valným shromážděním OSN (Organizace spojených národů) dne 20. listopadu 1989. U nás byla ratifikována Federálním shromážděním ČSFR (Československá federativní republika) dne 7. ledna 1991.

Úmluva o právech dítěte definuje dítě jako lidskou bytost, která nedovršila 18-ti let a která potřebuje zvláštní zacházení a jednání. Úmluva má 54 článků, které říkají, že každé dítě má právo na život, bezplatné a povinné základní vzdělání, že na dítě se bude pohlížet bez diskriminace rasy, pohlaví, etnického původu, jazyka, náboženství, národnostního, etnického či sociálního původu, politického či jiného smýšlení, majetku a tělesné nebo duševní nezpůsobilosti. Tento dokument upravuje i vztahy a povinnosti mezi dítětem a rodinou, vztahy a povinnosti mezi státem, rodinou a dítětem. Úmluva poskytuje dítěti právo na možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, dítě má právo na zákonnou ochranu. Dále článek 37 stanoví, že za trestné činy spáchané osobami mladšími než 18 let nelze uložit trest smrti ani trest odnětí svobody na doživotí. Dále úmluva mluví o nezbytné lékařské péči ze strany státu, k potírání nemocí a podvýživy. Státy se mají podílet na takových právních opatření, aby dítě chránili před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním a před všemi formami vykořisťování. Další část uvádí, jak mají smluvní státy plnit závazky vyplývající z této úmluvy.

K úmluvě o právech dítěte náležejí dva Opční protokoly z roku 2000. A to Opční protokol o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů, ten byl Českou republikou přijat a druhý Opční protokol o prodeji dětí, dětské prostituce a dětské pornografii, ale ten bohužel do dnešního dne ratifikován Českou republikou nebyl. (17.3.2013, <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560/>)

LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD

Jde o mezinárodní normu tak i Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod byla Českou národní radou vyhlášena za součást ústavního pořádku České republiky. Listina se skládá z Hlavy 1. – VI. Zde jsou deklarována lidská práva a svobody, práva národnostních a etnických menšin, hospodářská, kulturní a sociální práva a právo na soudní a jinou právní ochranu.

Dohled nad dodržováním a sledováním lidských práv má Rada vlády České republiky pro lidská práva (dále jen Rada). Rada byla zřízena usnesením Vlády ČR č. 809 dne 9. Prosince 1998. Rada má 21 členů a současnou předsedkyní je Mgr. Monika Šimůnková. Rada dále sleduje plnění mezinárodních závazků České republiky a míru naplňování lidských práv a základních svobod.(1.3.2013, <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/rlp-uvod-17537/>)

TRESTNÍ ZÁKONÍK

Zákon č. 40/2009 Sb. nabyl účinnosti dne 1. ledna 2010. Tento rozsáhlý zákoník je rozdělen na 3. části, proto zde nebude uváděn přesněji, jen velmi zhruba poukáže na některé paragrafy. První část – Obecná část - je rozdělena na Hlavu I. – VII.

Hlava I. - pojednává o působnosti trestních zákonů, vymezuje přesně trestnost činu a dobu jeho spáchání, ale i např. o vydání a předání občanů České republiky a výkon rozsudku cizího státu.

Hlava II.- pojednává o trestní odpovědnosti, co je trestný čin, přečin a zločin, dále co je zavinění nedbalost či úmysl, kdo je pachatel, spolupachatel či účastník trestného činu a v neposlední řadě co je nepřičetnost a zmenšená nepřičetnost.

Hlava III.- pojednává o okolnostech vylučující protiprávnost činu jako je např. krajní nouze, nutná obrana a oprávněné použití zbraně.

Hlava IV. je o zániku trestní odpovědnosti, o promlčení trestní odpovědnosti a době a vyloučení z promlčení.

Hlava V. pojednává o trestní sankci, tj. o druzích trestních sankcí a jejich ukládání.

Hlava VI. Je o zahlazení odsouzení.

Hlava VII. Je o zvláštním ustanovení o některých pachatelích, jako je např. opomenutí, pokračování v trestném činu, spáchání trestného činu se zbraní, spáchání trestného činu násilím, vloupání, ublížení na zdraví a těžká újma na zdraví, osoba blízká, úřední osoba a návyková látka.

Druhá část – Zvláštní část -je rozdělena na Hlavu I. – XIII. Ta už nám konkrétně popisuje jednotlivé trestné činy:

Hlava I. – Trestné činy proti životu a zdraví

Hlava II. – Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

Hlava III. – Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

Hlava IV. – Trestné činy proti rodině a dětem

Hlava V. – Trestné činy proti majetku

Hlava VI. – Trestné činy hospodářské

Hlava VII. – Trestné činy obecně nebezpečné

Hlava VIII. – Trestné činy proti životnímu prostředí

Hlava IX. – Trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizace

Hlava X. – Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných

Hlava XI. – Trestné činy proti branné povinnosti

Hlava XII. – Trestné činy vojenské

Hlava XIII. – Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy

Část třetí je – Přejídná a závěrečná ustanovení – dle názvu vyplývá o obsahu této části.

Hlavními změnami v tomto zákoníku jsou hlavně změny systematiky trestního zákoníku, nové rozdělení trestních činů na zločiny a přečiny, zpřísnění postihů za závažné trestné činy a nové zavedení alternativních trestů.(26.2.2013, <http://www.reformajustice.cz/cz/trestni-zakonik/obecne-o-trestnim-zakoniku.html>)

Trestní zákoník je součástí každého demokratického systému, který usiluje o systematické potírání kriminality. Vývoj každé společnosti nutí však tento systém neustále zdokonalovat a měnit, jelikož ruku v ruce ve vývoji společnosti se vyvíjí a zdokonaluje kriminální prostředí.

ZÁKON O VÝKONU ÚSTAVNÍ VÝCHOVY NEBO OCHRANNÉ VÝCHOVY VE ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍCH A O PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ PÉČI VE ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍCH

Tento zákon č. 109/2002 Sb. upravuje činnost školských zařízení, které poskytují preventivně výchovnou péči a v nichž dochází k ústavní a ochranné výchově. (Matoušek, Matoušková 2011) Vymezuje pravomoci dětí, ředitele i zaměstnanců těchto zařízení, jaký počet mohou mít výchovné skupiny, kdo je může zřizovat a jak lze provádět ochrannou a výchovnou péči.

ZÁKON O PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBĚ

Zákon č. 257/2000 Sb. Nabyt účinnosti dne 1. ledna 2001. Tento zákon byl přijat jako součást reformy justice, kterou zahájil ministr spravedlnosti JUDr. Otakar Motejl. Tento zákon přesně definuje co je probace a mediace, co je její náplní, kdo vykonává tuto službu, jakou kvalifikaci mají mít úředníci Probační a mediační služby, s jakými informacemi mohou nakládat a dále o součinnosti s Ministerstvem spravedlnosti. Konkrétně o této službě bude pojednávat následující část mé práce pod názvem Alternativní tresty.

ZÁKON O ODPOVĚDNOSTI MLÁDEŽE ZA PROTIPRÁVNÍ ČINY A SOUDNICTVÍ VE VĚCECH MLÁDEŽE A O ZMĚNĚ NĚKTERÝCH ZÁKONŮ (ZÁKON O SOUDNICTVÍ VE VĚCECH MLÁDEŽE)

Zákon č. 218/2003 Sb. Je důležitou normou o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy. Tento zákon dále upravuje postupy při rozhodování a výkonu soudnictví. Toto rozhodování vykonávají soudy pro mládež.

Zákon je rozdělen na 7 částí. První část je o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a všechny ostatní části jsou o změnách trestního zákona, trestního řádu, změna zákonu o přestupcích, změna zákona o výkonu trestu odnětí svobody a změna zákonu o výkonu vazby.

První část má Hlavu I. – IV. a skládá se z 98. paragrafů.

Hlava I. – Obecná ustanovení – obsahuje vymezení některých pojmů, základních zásad např. kdy může být uloženo trestní opatření, jak postupovat a taktéž ukládá povinnost zvláštní průpravy osob pro zacházení s mládeží v trestních věcech.

Tento zákon nám říká, kdy trestný čin vzniká, za jakých podmínek. Popisuje přesně věkové kategorie podle §2 a to:

- **mládeží** se rozumí děti mladší patnácti let a mladiství
- **dítě** mladší patnácti let v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku
- **mladiství** je ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok

Dále stanovuje, že trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá **provinění**. Naopak trestnost činu zaniká, jestliže mladiství projeví účinnou lítost. To znamená, že podle § 7:

- a) dobrovolně odstranil nebo napravil způsobený následek, nebo se o to pokusil, zejména nahradil způsobenou škodu nebo se jinak pokusil odčinit způsobené následky
- b) svým chováním projevil účinnou snahu po nápravě
- c) čin neměl trvale nepříznivých následků pro poškozeného nebo pro společnost

Dalším důležitým prvkem tohoto zákona jsou druhy opatření, které mohou být mladistvým uložena a to podle § 10:

- a) VÝCHOVNÁ OPATŘENÍ
- b) OCHRANNÁ OPATŘENÍ
- c) TRESTNÍ OPATŘENÍ

ad.a) Pod **výchovná opatření** řadíme:

- 1) Dohled probačního pracovníka dle § 16. Jedná se o sledování a kontrolu chování mladistvého, o odborné vedení a pomoc a ten je povinen spolupracovat s probačním úředníkem.
- 2) Probační program dle § 17. Tím se rozumí zejména program sociálního výcviku, psychologický a terapeutický program, program zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační či jiný program.
- 3) Výchovné povinnosti – dle § 18. Jde například o povinnost bydlet s rodiči, nebo jiným dospělým, zaplatit oběti trestné činnosti peněžní částku jednorázově či ve

splátkách, vykonání bezplatné společensky-prospěšné činnosti ve svém volném čase, podrobil se léčení závislosti na návykových látkách či se podrobil jinému výchovnému programu, který bude vést k rozvíjení sociálních dovedností a rozvoji osobnosti mladistvého.

- 4) Výchovná omezení – dle § 19. Soud může uložit taková omezení, jako jsou zákaz návštěv určitých akcí, zařízení nebo jiných nevhodných prostředí pro mladistvého, zákaz styku s určitými osobami, dále aby nemohl přechovávat předměty, které by mohli sloužit k páčání dalšího provinění, nežíval návykových látek, aby se neúčastnil hazardních her a neměnil místo svého pobytu a zaměstnání.
- 5) Napomenutí s výstrahou – dle § 20. Jde o důrazné vytknutí soudu o protiprávnosti jeho činu a to před zákonnými zástupci. Zároveň soud může přenechat postižení zákonnému zástupci, škole nebo výchovnému zařízení.

ad.b) Pod **ochranná opatření** řadíme:

- 1) Ochranné léčení (dle § 72 trestního zákona)
- 2) Zabraní věci (dle § 73 trestního zákona)
- 3) Ochranná výchova

Všechny tyto opatření by měly vést k duševnímu, mravnímu a sociálnímu vývoji mladistvého a zároveň mají chránit společnost před páčáním provinění mladistvými.

ad.c) Pod **trestní opatření** řadíme:

- 1) obecně prospěšné práce
- 2) peněžitá opatření
- 3) peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu
- 4) propadnutí věci
- 5) zákaz činnosti
- 6) vyhoštění
- 7) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení)
- 8) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem
- 9) odnětí svobody nepodmíněně

Peněžitá opatření lze uložit tehdy, pokud je mladistvý výdělečně činný. Peněžitá výměra může být uložena od 1000 Kč do 500 000 Kč. Dále Odnětí svobody je dáno

hranicí od 1 roku do 5let. Ve výjimečných případech může soud potrestat mladistvého v rozmezí 5 až 10 let a to výjimečným trestem, stanovující zvláštní část trestního zákona, kdy stupeň nebezpečnosti takového provinění pro společnost je vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodné pohnutce.

4. Alternativní tresty

Na začátek této části mé práce bych nejdříve ráda vysvětlila základní pojmy jako je trest a alternativa trestu nejen z právního pohledu.

4.1. VYMEZENÍ POJMU - TREST

Trest (latinsky poena) je vynucené odčinění viny, taktéž ho můžeme chápat jako sankci. Úkolem trestu je odstranit zločinnou vůli. (1.3.2013, <http://iuridictum.pecina.cz/w/Trest>) Trest je ukládán tehdy, pokud dojde k porušení norem dané společnosti. Trest, taktéž sankce má plnit určité funkce. Má odstrašit pachatele od další trestné činnosti, má chránit společnost, má dojít k obnovení spravedlnosti a taktéž má určitou výchovnou funkci. To znamená, že má dojít k nápravě potrestaného.

Pojetím trestu se zabývali již naši předkové. Každé společenství užívalo určité formy trestu pro zachování života a fungování společnosti. Například již v pravěku používali lidé jako trest vykázání z kmene, což bylo pro přežití jedince ten nejhorší trest. V průběhu staletí se pohled na ukládání trestu velice měnil a to i z pohledu trestání mladistvých. Vývojem lidstva a společnosti jako takové se měnil pohled na trestání mladistvých i dětí. Ve středověku se rozlišoval věk na dospělost a nedospělost, což bylo dáno fyzickou vyspělostí jedince. Taktéž se rozlišovalo, zda proviněný je pohlaví ženského či mužského. Až na začátku 18.století byla definována „hranice trestní odpovědnosti“, respektive polehčující okolnost vyplývající z hrdelního řádu a to u dívek do 15. let a u chlapců do 18. let. Do této doby však tresty byly stále kruté a nelidské. Stále více se prosazovala myšlenka, že trest by měl mít taktéž funkci

výchovnou a u proviněného má dojít k polepšení. Skutečný přelom přišel až na přelomu 19. a 20. Století, kdy právo přijímá speciální zákony upravující trestní právo mladistvých (30.3.2012, <http://www.sarfee.estranky.cz/clanky/referaty-a-seminarky/zodpovednost.html>).

Již z historie vyplývá, že dopad trestu nebyl nikdy ideální a přiměřený. I z dnešního pohledu může trest vyvolávat různé reakce. Vliv na psychiku mladistvého ve vazbě je nepopíratelný. Dochází ke stresovým situacím. Tento stres může vycházet již ze samého odloučení od rodiny, přes prostředí věznice až po agresivní projevy spoluvězňů. Dopadem může být i v nejkrajnějších případech pokus o sebevraždu.

Dnešní právní systém se proto pokouší vytvořit takový model, aby mladistvý byl potrestán takovým způsobem, který bude přiměřený a efektivní. To znamená prospěšnost trestu jak pro mladistvého tak i pro postiženého a v neposlední řadě pro společnost. Tím se dostáváme k tématu alternativních trestů, které se snaží právě přiměřeným a efektivním způsobem řešit kriminální chování mladistvých.

4.1.2. ALTERNATIVA TRESTU

Alternativní znamená zástupný, náhradní či jiný (15.4.2013, <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/alternativni>). Jedná se tedy o takový trest, který není běžný, jako je např. trest odnětí svobody. Alternativní tresty nám dávají možnost volby. U méně závažných trestných činů spáchané mladistvými se přímo nabízí. S alternativními tresty mají bohatou zkušenost hlavně v zahraničí.

Průkopníkem alternativních trestů byl v 19.století obuvník jménem John Augustus. Ten před vynesením rozsudku zaplatil soudu kauci za pachatele a poskytl mu práci. Poté soudu podal zprávu o pokrocích, které pachatel dosáhl a tím předložil žádost o uložení trestu formou pokuty. (Matoušek, Matoušková 2011)

4.2. ALTERNATIVNÍ TRESTY

Tyto tresty můžeme řadit do dvou kategorií alternativ:

- a) **v trestním právu hmotném**
- b) **v trestním právu procesním**

ad.a.) Trestní právo hmotné (materiální)

- stanovuje co je trestný čin, vymezuje tresty (ochranná opatření), které mohou být pachateli trestného činu uděleny .

(26.4.2013, <http://www.albertknihy.cz/files/trestni-pravo.pdf>)

V trestním právu hmotném mohou být uloženy tyto alternativní tresty dle trestního zákoníku:

- trest obecně prospěšných prací § 62
- trest domácího vězení § 60
- peněžitý trest § 67
- zákaz činnosti § 73
- propadnutí věci nebo jiného majetku § 70
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce § 76, § 77
- vyhoštění § 80
- zákaz pobytu § 75
- trest ztráty čestných titulů a vyznamenání a ztrátu vojenské hodnosti § 78

Jednou z možností, které nám poskytuje náš právní systém je taktéž upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení nebo zabezpečovací detence dle § 47 Trestního zákona.

Tato práce se zaměřuje na skupinu mladistvých. Následující popis alternativních trestů nebude úplný, jelikož dle zákona č. 218/2003 Sb. mohou být mladistvým uložena jen některá opatření.

Pokud shrnu tuto otázku alternativních trestů, je možné jmenovat všechny tresty, které nevedou k nepodmíněnému odnětí svobody. Proto pojem alternativních trestů se může změnit jen v pojem „jiných trestů“ než běžných, tak jak jeto dnes pojato ve Velké Británii. Tím myslím, že se stanou další možností a nebude na ně pohlíženo jako na alternativy.

Trest obecně prospěšných prací

Tento trest nesmí ohrožovat zdraví, bezpečnost nebo mravní vývoj mladistvých. Taktéž počet hodin nesmí převýšit polovinu horní hranice stanovené v trestním zákoně, což je 300 hodin.

Tudíž mladistvým lze uložit maximálně 150 hodin prospěšných prací. Při ukládání trestu musí

soud také přihlédnout k zdravotnímu stavu, o možnostech výkonu trestu. Ke zvážení připadají taktéž rizikové faktory pro výkon obecně prospěšných prací, jako jsou pracovní návyky, znalosti a dovednosti. Taktéž musí být přihlédnuto, zda je mladistvý závislý na návykových látkách či má agresivní sklony. (Štern, Ouředníčková, Doubravová 2010)

Trest obecně prospěšných prací vykonává mladistvý sám, ve svém volném čase. Nejčastěji tyto práce vykonává u obecních, městských úřadech či neziskových organizací. Taktéž tyto práce mohou být provedeny např. v nemocnicích či jiných zdravotnických zařízeních. Nejčastěji však jde o údržbu veřejného prostranství, komunikací a úklid a údržba veřejných budov. Práce nesmí vést k výtěžným účelům. (15.3.2013, <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/obecne-prospesne-prace>)

Obecně prospěšné práce dávají šanci mladistvému na odčinění svého konání s tím, že není vyloučen ze společnosti. Nemusí být přerušeny rodinné vazby, může dále pokračovat ve studiu či ve svém zaměstnání. Posilují se vzájemné vztahy jako takové. Tím se opět zařazuje do běžného života.

V opačném případě, pokud nebude dodržovat uložené povinnosti, může se trest obecně prospěšných prací (dále jen OPP) změnit za pobyt za mřížemi. (Štern, Ouředníčková, Doubravová 2010)

Průběh výkonu trestu OPP je následující:

- 1) Zjišťování stanoviska obviněného k uložení trestu OPP
- 2) Rozhodnutí o uložení trestu OPP a nařízení jeho výkonu
- 3) Zahájení a průběh výkonu trestu OPP
- 4) Ukončení výkonu trestu OPP

Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

U mladistvých zákazů může být tento nařízen na základě Výchovného omezení podle § 19 zákona č. 218/2003 Sb. Toto omezení může nařídit soud mladistvému a to tak, že nebude navštěvovat určité akce, zařízení nebo jiné pro mladistvého nevhodné prostředí a nebude se zdržovat na určitém místě. Nesmí však dojít k narušení jeho přípravy na budoucí povolání a k plnění povinností souvisejících se vzdělávacím programem školy, nebo výkon povolání či zaměstnání.

Zákaz činnosti

I tento druh trestu lze uložit mladistvým. Opět ale nesmí dojít k překážce pro přípravu povolání a horní hranice trestu nesmí převyšovat 5 let. K tomuto trestnímu opatření může Soud pro mládež uložit i vhodná výchovná opatření. Zákaz činnosti upravuje §26 zákon č. 218/2003 Sb.

Peněžité trest

U mladistvých se jedná o Peněžité opatření dle § 27 zákona č. 218/2003 Sb. Soud může uložit opatření ve výši od 1000 Kč do 500 000 Kč. Mladistvý musí být výdělečně činný, nebo k uhrazení peněžitého opatření to dovolují jeho majetkové poměry. Ke splacení může soud uložit formu denní sazby a způsob splacení. Přihlédne-li soud k jeho výdělku, může být sazba od 100 Kč do 1000 Kč.

Ad.b) Trestní právo procesní (formální)

- Dle JUDr. Tomancové Jaroslavy „*upravuje trestní řízení – postup trestních orgánů v trestních věcech*“. (26.4.2013, <http://www.albertknihy.cz/files/trestni-pravo.pdf>)

V trestním právu procesním můžeme zařadit dle Trestního řádu:

- Podmíněné zastavení trestního stíhání § 307 a § 308
- Narovnání § 309

Podmíněné zastavení trestního stíhání

V trestních věcech mladistvých se řídíme zákonem č. 218/2003 Sb. Tento druh zvláštního řízení upravuje § 69 s odkazem na Trestní řád a § 307 a § 308. K zastavení může soudce přistoupit jestliže:

- a) Obviněný se k činu doznal
- b) Nahradil škodu či uzavřel dohodu o její náhradě nebo učinil opatření k její náhradě

Narovnání

Pro mladistvé tento alternativní trest upravuje zákon uvedený v předchozím trestu (Podmíněné zastavení trestního stíhání) s odkazem na Trestní řád a § 309. Soud dle tohoto zákona může rozhodnout jestliže:

- a) Dojde k přiznání obviněného, že skutek, pro který je stíhán, spáchal.
- b) Uhradí škodu způsobenou trestným činem, učiní potřebné úkony k její úhradě, nebo jinak odčiní újmu.
- c) Obviněný složí na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku a ta není nepřiměřená závažnosti trestného činu.

Trestní zákoník a trestní řád (dále TR) byly novelizovány zákonem č. 390/2012 Sb. Tuto novelu uvádím proto, že se týká i mladistvých. Od 1. srpna 2013 vejde v platnost novela TR zákon č. 45/2013 Sb.

Jak jsem se již zmínila, nejde o úplný výčet alternativních trestů. Byly zde vybrány takové tresty, u kterých se domnívám, že jsou nejběžnějšími ukládanými tresty našimi právními orgány.

4.3. Organizace zabývající se delikventní mládeží a alternativními tresty

V následujících kapitolách se budu věnovat některým orgánům a organizacím, které se zabývají delikventní mládeží a prací spjatou s alternativními tresty. Mezi ně řadíme Orgán sociálně- právní ochrany dětí, Probační a mediační služba, Střediska výchovné péče pro děti a mládež, Výchovný a diagnostický ústav a neziskové organizace. Orgány činné v trestním řízení mají v procesu trestních věcí mládeže hlavní úlohu, ty však zmíním z pohledu spolupráce s Probační a mediační službou.

Státní organizace

4.3.1. Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Jde o oddělení při městských, obecních úřadech a taktéž magistrátů. Orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) se zabývá, jak už vyplývá z názvu, právy dítěte, jejich základních potřeb. Dohlíží a následně řeší situace, kdy se dítě dostane do jakékoliv nouze. Může se jednat o rodinnou krizi, kdy dochází k rozvodu rodičů, úmrtí v rodině, velmi špatné,

nefungující rodinné prostředí, kdy se rodiče z různých důvodů o dítě nestarají, či na jeho výchovu nestačí. Rodina se může dostat do finanční krize. Poté může být rodině nabídnuta finanční pomoc formou příspěvků a dávek. Dále se mohou v rodině vyskytnout patologické jevy, například alkoholismus, závislost na návykových látkách, gamblerství. V neposlední řadě může docházet k psychickému či fyzickému týrání dítěte.

OSPOD spolupracuje tedy nejen s rodinou a dítětem, ale i se školami, úřady, ústavními zařízeními, orgány činné v trestním řízení jako je Policie ČR, soudy a neziskovými organizacemi.

V této organizační složce též pracují kurátoři pro mládež. Jde o pracovníky, který se zaměřují na děti a mládež s výchovnými problémy, trestnou činností a přestupky, na děti a mladiství které utíkají z domova, mají problémy s respektováním rodičů. Taktéž kurátoři řeší školní problémy, jako je záškoláctví, agresivní chování vůči žákům, učitelům a také dnes známá šikana. V poslední době u dětí a mladistvých též přibývají problémy se zneužíváním i distribucí návykových látek.

Běžným postupem bývá, že kurátor navštíví všechny zúčastněné strany, což je rodina a škola. Provádí pohovory vedoucí ke zjištění situace. Pokud kurátor zjistí skutečně závažné problémy, může dojít k několika opatřením. Pracovník OSPODU se může domluvit na dohledu dítěte, na pravidelných návštěvách ve škole či v rodině. Může nabídnout rodině psychologickou pomoc jako je návštěva psychologa či psychoterapeuta (dle závažnosti a druhu problému). V některých závažnějších výchovných problémech může taktéž doporučit rodičům umístění v Střediscích výchovné péče. Toto zařízení je postaveno na dobrovolném pobytu, kdy musí s tímto pobytem souhlasit rodiče i dítě.

Dle zákona č. 359/1999 Sb. se sociálně- právní ochrana zaměřuje na děti „které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, žijí se prostitutcí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky, nebo jinak ohrožují občanské soužití“.

Tento zákon prošel mnoha změnami, naposled v roce 2007 a to zákonem č. 176/2007.

4.3.2. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR

Probační a mediační služba (dále jen PMS) je instituce, která působí v trestní politice. Je multidisciplinární a vychází ze součinnosti dvou profesí a to ze sociální práce a práva.

PMS má tři základní cíle (15.3.2013, <https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>) :

- 1) Integrace pachatele
- 2) Podpora poškozeného
- 3) Ochrana společnosti

Ad.1) Integrace pachatele

Jde o socializaci, neboli zapojení pachatele do běžného života společnosti, tak aby dále neporušoval normy a zákony společnosti. Cílem je, aby pachatel respektoval právní systém společnosti a našel uplatnění a seberealizaci.

Ad.2) Podpora poškozeného

Cílem PMS je zapojení poškozeného do procesu řešení následků spáchaného činu a procesu jeho odškodnění. Poškozený má znovu nabýt pocitu bezpečí a fungování systému trestní spravedlnosti.

Ad.3) Ochrana společnosti

Tím, že PMS vykonává svou činnost, provádí zároveň ochranu společnosti, můžeme mluvit i o prevenci před páchaním další trestné činnosti. Ve smyslu ochrany společnosti taktéž můžeme mluvit o efektivním zajištění uložených alternativních trestů a opatření. (15.3.2013, <https://www.pmscr.cz/o-pms/>)

Probační a mediační služba v České republice vznikla na základě zákona č. 257/2000 Sb. Tento zákon nabyl účinnosti dne 1. ledna 2001. Činnost a dohled PMS zajišťuje Ministerstvo spravedlnosti. Taktéž vytváří podmínky k řádnému výkonu probace a mediace. Střediska PMS působí na městských, okresních a krajských soudech.

Probace

Dle zákona 257/2000 Sb. Probací se rozumí „organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným (dále jen "obviněný"), kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.“

Činností PMS je obstarávání podkladů o obviněném, jeho rodinném a sociálním zázemí, provádění takových kroků, aby vedli k uložení alternativních trestů nebo ochranných opatření, vykonávání dohledu jak nad chováním obviněného tak i dohled nad chováním odsouzeného, kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, sledování výkonu ochranných opatření a sledování a kontrola chování odsouzeného v průběhu zkušební doby.

Specifickou oblastí v činnosti PMS je práce s mladistvými a dětmi. V přípravním řízení se snaží PMS posílit výchovné působení na mladistvého pachatele a snaží se využít tzv. odklonů od standardního trestního řízení.

V přípravném řízení a řízení před soudem u mladistvých náplní činnosti pracovníka:

- 1) Příprava podkladů
- 2) Jednání s kurátory, pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí, školami a středisky výchovné péče
- 3) Mediace mezi obětí a pachatelem
- 4) Jednání o poskytnutí pomoci poškozeným a o náhradě škody
- 5) Předjednání a zvolení přiměřeného opatření

PMS usiluje v práci mladistvými s efektivní spoluprací hlavně s rodinou. Důležité je zapojit rodinu a to nejen nejbližší členy, ale i ty, které mají na mladistvé vliv. PMS dbá na to, aby nebyly narušeny vzájemné vztahy a vazby v rodině.

Multidisciplinární týmy – tými pro mládež

Jsou to týmy tvořené státními zástupci, soudci pro mládež, kurátoři a zaměstnanci orgánu sociálně-právní ochrany dětí, zástupci Policie ČR a městské policie, zástupci neziskových organizací zabývající se delikventní mládeží a další možné instituce. V České republice začaly tyto týmy vznikat v roce 2004. Tyto týmy musí pracovat součinně a postupovat v každém případě jednotlivě a individuálně vzhledem k mladistvému.

Důležité je, že podle § 60 zákona č. 218/2003 Sb. „je třeba informovat bez zbytečného odkladu o zahájení trestního stíhání mladistvého jeho zákonného zástupce, příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí a PMS.“

Včasné odhalení a řešení případů delikventního chování mladistvých hraje důležitou roli pro efektivní řešení tohoto problému. PMS může navrhnout opatření, která sníží riziko dalšího páchání trestné činnosti a taktéž riziko recidivy.

Mediace

Dle zákona č. 257/2000 Sb. „*Mediací se pro účely tohoto zákona rozumí mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonává v souvislosti s trestním řízením. Mediaci lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.*“

Mediace není úplně novým pojmem. Tento prostředek k usmíření sporných stran byla využívána již v minulosti. Mediační postupy byly využívány hlavně v rodinném, pracovním a obchodním právu.

Mediace probíhá v přípravné fázi trestního řízení. Pracovník mediační služby, tzv. mediátor, zprostředkovává dobrovolné, přímé setkání pachatele a oběti. Jeho cílem je urovnání konfliktního stavu. Výsledkem má být dohoda a mediátor vypracuje zprávu pro soudce či státního zástupce. (Štern, Ouředníčková, Doubravová 2010)

Probační program

V seznamu ministerstva spravedlnosti je nyní evidováno 17 akreditovaných probačních programů. Tyto programy nabízí nejen samotná PMS, ale také další organizace, jak státní tak i neziskové. Tyto programy jsou nabízeny po celé České republice a většinou jsou zaměřeny na určitou cílenou skupinu klientů, např. prvopachatele, drogově závislé a taktéž na klienty s opakovanou trestnou činností. Mezi nejrozšířenější patří tyto programy

(20.3.2013, <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5887&d=321409>):

1) PRÁVO PRO KAŽDÝ DEN

Program je určen pro mladistvé prvopachatele. Cílem tohoto programu je pozitivně ovlivnit hodnotový systém mladistvého za pomoci lekcí, které jsou zaměřeny na rodinné, pracovní, občanské a trestní právo. Tento program má rozvíjet sociální dovednosti, dovednosti efektivní komunikace, schopnost řešení konfliktů a schopnost spolupráce. Výuka je vedena interaktivní formou. V lekcích se klienti učí nácviku modelových situací. Tento program probíhá téměř ve všech větších městech ČR. Poskytovatelem tohoto programu je PARTNERS CZECH, o.p.s.

2) MENTOR

Tento program poskytuje Sdružení pro probaci a mediaci v justici, o.s. Tento program je zaměřen na spolupráci mentora (vyškolená osoba pro tento způsob práce) a mladistvého, který se hlásí k romskému etniku a kterému byl uložen alternativní trest. Mentor posiluje pracovní návyky a rozvíjí sociální a komunikační dovednosti. Mentor má za úkol navázat takový vztah, aby jeho klient byl motivován k převzetí odpovědnosti za své jednání a chování.

(20.3.2013, <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5887&d=321409>)

3) UČEBNÍ PROGRAM MLADISTVÍ

Tento program poskytuje Sdružení pro probaci a mediaci v justici, o.s. Tento program využívá kognitivně behaviorální metodu. Jde o práci ve skupině, která usiluje o přímou aktivitu klientů, nácvik sociálních dovedností, nácvik písemných projevů klienta. Využívá se zde řízená diskuze. Klient se dozvídá nové informace, užitečné v jeho nelehké situaci. Program využívá též individuální práci s mladistvými.

STATISTIKA PMS ČR A DELIKVENCE MLADISTVÝCH

Závěrem jsou uvedena data ze statistik, která poukazují na práci PMS v celé České republice. Jde o výkaz činnosti jejich práce, respektive o počet evidovaných spisů celkem, kterými se zabývala jednotlivá pracoviště PMS.

POČET EVIDOVANÝCH SPISŮ PMS ČR (5.4.2013, <https://www.pmscr.cz/statistika/>) :

ROK	DĚTI 0-14	MLADISTVÍ 15-18	CELKEM
2005	810	2970	3780
2006	850	2967	3817
2007	1078	3475	4553
2008	1093	3018	4111
2009	1080	3336	4416
2010	1004	2819	3823
2011	890	3023	3913

Dále bych rádu pro ilustraci uvedla vývoj počtu odsouzených mladistvých. Z tabulky jasné vyplývá snižující se počet odsouzených mladistvých. Dle mého názoru se počet odsouzených mladistvých snižuje díky změnám našeho právního systému a díky činnosti PMS.

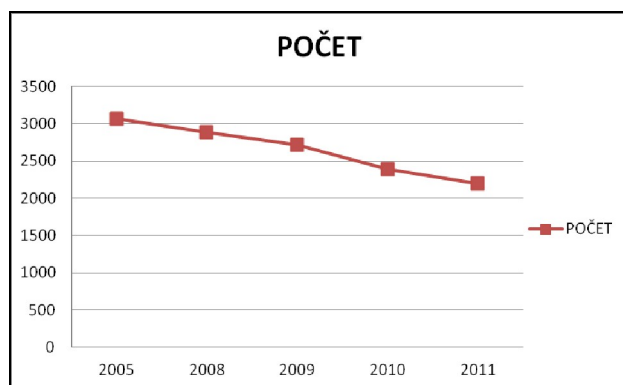
Odsouzené mladistvé osoby dle statistické ročenky :

(29.3.2013, http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/0001-12-r_2012-2700):

Tabulka vývoje počtu odsouzených mladistvých:

ROK	POČET odsouzených mladistvých
2005	3069
2008	2882
2009	2718
2010	2389
2011	2203

Graf znázorňující vývoj celkového počtu odsouzených mladistvých:

4.3.3. STŘEDISKA VÝCHOVNÉ PÉČE

Střediska výchovné péče (dále jen SVP) poskytují preventivně výchovnou péči dětem a mladistvým s poruchami chování. Mezi ně řadí úteky z domova, záškoláctví, agresivní chování, šikanu a další neméně závažné problémy. Věkové rozmezí klientů je velké a to 3-26 let. Pobyt je zde dobrovolný a poskytuje služby nejen dětem a mladistvým, ale i rodinám. SVP se snaží o diagnostiku a nápravu poruch chování. Klient může navštěvovat SVP formou ambulantní péče nebo existují pobyty, které jsou rozděleny na stacionární péči a na internátní pobyty zpravidla trvající 2 měsíce. Ve stacionární péči klienti dochází jen ve všední dny na celý den. U Internátního pobytu je většinou umístěn na dva měsíce, kdy dopoledne probíhá výuka na základě individuálního plánu vypracovaného kmenovou školou a odpoledne probíhají výchovné programy. Jedná se například o sportovní aktivity.

Pobyt klienta je rozdělen na:

1) Adaptační týden

V tomto období se klient má seznámit se zařízením, přizpůsobit se řádu a podmínkám, seznámit se s dalšími klienty a zaměstnanci, sepsat svůj životopis, vyplnit dotazník a sepsat smlouvy, ve které má uvést, co bych chtěl změnit na sobě, na svém chování.

2) 1. etapu

V tomto období by se měl klient zapojit tím, že navrhne sobotní program pro ostatní, taktéž je možná návštěva rodiny a její zapojení do programu. Plní další úkoly jemu zadané. Pro postoupení do druhé etapy je nutné zpracování přestupových otázek.

3) 2. etapu

V této etapě může klient již navštěvovat rodinu o víkendu. Musí předem naplánovat, jak bude dodržovat nabyté dovednosti v SVP. Samozřejmě za podmíněk, že plní řádně pokyny v SVP. Tak jako v každé fázi pobytu klienta, tak i v této navštěvuje tzv. tematické skupiny a skupinovou terapii. Ukončení třetí fázi probíhá rituálem, kterého se může zúčastnit rodina, pracovníci OSPODu a ambulantní oddělení. (22.3.2013, <http://www.klicov.cz/svp/index.php?c=iop-nabizi>)

Střediska výchovné péče jsou školskými zařízeními. V České republice je momentálně cca 40 těchto zařízení. Tyto střediska úzce spolupracují jak s klienty a rodiči, tak i s Orgánem sociálně-právní ochrany dítěte, školou, Policií ČR a dalšími organizacemi.

Případ z praxe

Tato kazuistika bude popisovat 15.ti-letého mladíka, který již od raného věku (6.ti let) měl nemalé problémy se svým chováním.

Chlapec vyrůstal v úplné rodině. Má o rok mladší sestru. Rodina byla fungující, dobře finančně zajištěná. Rodina bydlí v rodinném domu se zahradou. O chlapce se též starala babička, která bydlí spolu s rodinou v domě. Chlapec bohužel onemocněl nefrickým syndromem ledvin a byla mu taktéž diagnostikována potravinová alergie. Později se taktéž ukázal šelest na srdci. Chlapec trávil v předškolním věku mnoho dní v nemocnici. Dle slov matky, byl zde šikanován, protože tu byl nejmladší a nejslabší. Chlapec toto tvrzení nikdy nepotvrdil. Když se vrátil do domácího prostředí, rodina se snažila mu vše vynahradiť tím, že ho zahrnovala dárky, měl velmi volnou výchovu. Hlavně babičkou byl velice rozmazlován. Problémy nastaly při nástupu do první třídy. Ve škole neuznával autoritu učitelů. Spolužáci, kteří s ním nekamardili, byli jeho nepřátelé. Problémy začaly s jeho projevy agresivity. Ubližoval spolužákům jak slovně – nadávky, urážky, tak i později fyzicky. Vyvrcholením této situace bylo napadení spolužáka 1.třídy, kdy došlo ke zlomení ruky. Po několika upozornění třídní učitelky, rodina souhlasila s umístěním do Bohnické léčebny na diagnostický pobyt. Zde mu byla diagnostikována pouze ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder – český název - hyperaktivita s poruchou pozornosti). Po měsíčním pobytu byl opět navrácen do kmenové třídy, kde se jeho chování na nějaký čas uklidnilo.

V následujících ročnicích se však jeho chování opět zhoršilo. Chlapec byl tedy doporučen do Pedagogicko –psychologické poradny, kde bylo zjištěno, že chlapec má snížené intelektové schopnosti a doporučili rodičům zařazení do praktické třídy. Byl tedy přeřazen do Praktické školy, avšak i zde pokračovaly jeho problémy s chováním. Jeho agresivní sklony vygradovaly na druhém stupni a to konkrétně v 7.třídě.

Nemalou měrou k tomuto chování přispěl i jeho věk, kdy vstoupil do pubertálního období. Jeho slovní agrese nabírala neuvěřitelných rozměrů. Celý den se dokázal vybranému spolužákovi posmívat, nadávat i vyhrožovat. Škola začala řešit spolu s rodiči a výchovným poradcem jeho chování a sklony k šikanování. Byl mu udělen

snížený stupeň z chování. Bohužel tento chlapec začal i s fyzickou agresí. Několikrát napadl spolužáky úderem pěstí do hlavy. Byl schopen napadat i o několik let mladší a slabší spolužáky. V této chvíli vše škola nahlásila na Orgán sociálně-právní ochrany dětí, jelikož ani rodiče už nezvládali výchovu svého dítěte. Znovu mu bylo doporučeno vyšetření psychologem. Se souhlasem rodičů byl vyšetřen a byly mu doporučeny léky na zklidnění. Avšak tyto léky vzhledem k jeho zdravotnímu stavu nemohl užívat.

Pod dohledem kurátora navštěvoval dál svojí kmenovou školu. V osmé třídě opět po nějaké době vystupňovalo jeho násilí a napadl své dvě spolužačky, přičemž došlo k vážným poraněním. Kurátor pro mládež navrhl rodičům, aby svého syna umístili do Střediska výchovné péče na Klíčově v Praze. Rodiče souhlasili, k tomuto rozhodnutí také přispělo to, že chlapec začal experimentovat s lehkými drogami. Mezitím oslavil patnácté narozeniny, tudíž se stal právně odpovědným. Po pobytu se vrátil opět do školy s úmyslem své chování zlepšit, jelikož již neměl zájem se vrátit zpět na Klíčov. Každý týden absolvoval terapeutickou skupinu s psychologem a taktéž mu byla nabídnuta rodinná terapie. Tu však rodiče nepodstoupili. Jeho snažení ve škole mu vydrželo přesně 14 dní. Po této době se opět vrátili jeho problémy s chováním, které se bohužel velmi rychle zhoršovaly. Přibývalo stížností ze strany žáků a jejich rodičů o neustálém slovním i fyzickém napadání. Škola musela řešit i sexuální obtěžování z chlapcovy strany. Taktéž si oblíbil nacistickou tematiku. Začal si kreslit po ruce hákové kříže a nejen to. Při každé příležitosti je kreslil taktéž do své výtvarné práce. Začal napadat romské spolužáky a prohlašovat, že patří do plynu. Mezitím se několikrát řešily tyto projevy s rodiči a kurátorem. Chlapec byl svým kurátorem, školou i rodiči upozorněn, že páchá trestný čin a on může být právně potrestán. Bohužel, na upozornění a veškerá snažení chlapci pomoci, nereagoval. Dále pokračoval ve svém agresivním chování, přidala se taktéž absolutní ignorace učitelů. Kurátor nakonec musel přistoupit k trestnímu oznámení, jelikož ke své šikaně začal intenzivně vyhrožovat učitelskému sboru fyzickou likvidací a taktéž znásilněním některých učitelek. V průběhu vyšetřování nastoupil na doporučení opět na dobrovolný pobyt do Střediska výchovné péče Klíčov.

Policie ČR a její vyšetřovatelé jeho chování přehodnotili na omezování osobní svobody (šikana není trestním činem) a podali návrh státnímu zástupci a taktéž informovali Probační a mediační službu ČR.

4.4.NEZISKOVÉ ORGANIZACE

Na poli práce s delikventní mládeží působí i neziskové a nestátní organizace. Hrají nemalou úlohu v této oblasti. O to větší zásluhu mají, jelikož většinou fungují na dobrovolnické práci a pomoci a vzhledem k nelehkým podmínkám, nejen finančním, fungují a odvádějí velmi dobrou práci. V této kapitoly se zmíním o několika organizacích a sdruženích a také o jedné, ve které jsem měla příležitost působit.

Proxima Sociale, o.s.

Toto sdružení působí v našem hlavním městě Praha. Působí hned v několika částech a to v klubech i v terénu. Jeho činnost se zaměřuje na:

- neorganizované děti a mládež
- matky s dětmi
- nezaměstnaní
- sociálně právní poradenství
- mladistvé pachatele trestné činnosti

A právě pro poslední cílovou skupinu nabízí probační program KC KROK. Tento program je určen pro ženy a muže ve věku 15 – 18 let. Program je jak dobrovolný tak i nařízený soudem jako je např. výchovné opatření. Klienti nastupují do tohoto programu dobrovolně s tím, že přijímají svou vinu a mají motivaci ke změně. Probíhá formou sezení 1 x týdně v rozsahu 2. hodin. Dále jsou doplněna jedním víkendovým setkáním a pětidenním výjezdovým programem. Délka programu je 6 měsíců. Klienti se zde učí sociálním dovednostem, rozvoji komunikačních schopností, sebepoznání a posílení pracovních návyků. Toto sdružení také nabízí doprovod a podporu při jednání s institucemi.

(25.4.2013, <http://www.proximasociale.cz/poradna.php>)

RUBIKON Centrum

Toto sdružení bylo založeno již v roce 1994 pod název Sdružení pro probaci a mediaci v justici, o.s. a jeho nynější jméno je užíváno od 4. června 2012. O jeho probačních programech jsem se již zmínila v předešlé kapitole. Toto sdružení získalo v minulosti řadu významných mezinárodních ocenění za práci prevence kriminality tak i práce s lidmi, které

mají již kriminální minulost. Toto sdružení také pomáhá osobám ze sociálně vyloučených lokalit a obětem trestné činnosti. Tato sdružení nabízí poradenskou činnost. V poslední době přibývají problémy se zadlužováním mladistvých na základě poskytnutých půjček a jejich neschopnost tyto dluhy splácet. Poradny a v nich jejich pracovníci dávají informace, kam se obrátit, hledají možnosti řešení a v neposlední řadě poskytují emoční podporu. Na druhé straně nejsou advokátní kanceláři ani poskytovatelé finančních prostředků, jak si někteří mladiství bohužel myslí.

Jejich oblasti činnosti jsou v:

- ovlivňování systémových změn v oblasti legislativy
- osobní asistenci pro konkrétní lidi v nouzové situaci
- osvětě veřejné i laické veřejnosti

Poskytované služby jsou:

- programy pro zvýšení zaměstnanosti
- programy k řešení zadluženosti
- programy k zvýšení efektivnosti alternativních trestů
- programy pro oběti trestných činů

(23.3.2013, <http://www.rubikoncentrum.cz/kdo-jsme.php>)

4.4.1.DOBROVOLNICKÁ ORGANIZACE

LATA

LATA, o.s.

Toto sdružení vzniklo v roce 1994. Jeho duchovním otcem je Doc. PhDr. Oldřich Matoušek. LATA – laskavá alternativa trestu pro adolescenty nabízí klientům služby v podobě pomoci ohroženým dětem a mladistvým. Jejich práce spočívá v dobrovolné pomoci většinou studentů, kteří se 1x týdně scházejí s dětmi a mladistvými. Při těchto schůzkách tráví svůj volný čas například sportovními aktivitami, doučováním či jinými vhodnými aktivitami. Dobrovolníci tohoto sdružení musí projít školením a měli by to být lidé mladého věku (18 – 30 let), jelikož

spolupráce s klienty by měla být vrstevnickou záležitostí. Tato spolupráce předpokládá, že si dobrovolník a klient budou lépe rozumět a chápat problémy spojené s jejich věkem. Interval setkání by měl být minimálně jednou týdně a to cca 3 hodiny. Tento program se nyní nazývá „Ve dvou se to lépe táhne“. (23.3.2013, <http://www.lata.cz/projekty/>)

Případ z praxe

V roce 1997 -1998 jsem pracovala jako dobrovolnice v projektu LATA. Nejdříve jsem navštěvovala přednášky vedené ve většině případů PhDr. Oldřichem Matouškem. Poté nám byli představeni (nikoliv osobně) potenciální klienti. Já jsem si vybrala chlapce, který nám byl doporučen z městského úřadu, přesněji Orgánem sociálně- právní ochrany dětí. Chlapec byl zapleten do trestné činnosti, respektive do krádeží. Přesněji, byl členem party, která vykrádala auta a můj klient této partě při těchto krádežích „kryl záda“. Z odcizených věcí neměl žádný prospěch, jelikož nikdy od „ kamarádů“ nikdy nic nedostal. Odměnou mu mělo být členství v partě. Mladík pocházel z dobře fungující a situované rodiny.

Naše schůzky probíhaly jednou týdně. Trávili jsme je spolu hlavně doučováním, jelikož nastaly problémy ve škole. Chlapec se velice snažil, známky si vylepšil i o 2 stupně. Trávili jsme taktéž volný čas procházkami po Praze. Postupně jsem se seznámila i s rodiči, kteří vycházeli vstříc mému snažení. Po nějaké době jsme navázali hezký kamarádský vztah. Bylo stále vidět, že má zájem svůj život změnit, naslouchal mi, mé názory a já jeho. Po roce jsme schůzky ukončili na základě domluvy s rodiči i kurátorkou. Vše bylo na dobré cestě. Mladík už neměl potřebu se stýkat s bývalými kamarády, našel si nové a ve škole prospíval.

5. PREVENCE DELIKVENCE

Každý mladý člověk se může ve svém životě dostat do krize, neboli do situace, se kterou si neví rady. Poté může dojít k různým reakcím. Někteří velmi rychle vyřeší problém tím, že si promluví se svou kamarádkou, sourozencem či dokonce s rodičem. Někteří před krizovou situací utíkají, ať již ze školy či z domova a u některých dospívajících může v některých krajních případech dojít k sebevražedným pokusům. Taktéž se u dospívajících může projevit krize identity, které se mohou projevit pocitem nedostatečnosti, zbytečnosti a úzkostí. Další kritickým momentem může být krize autority u dospívajících, která může ohrozit psychosociální perspektivu jako je právě delikvence či závislost na návykových látkách. (Vodáčková a kol., 2007)

Pokud se člověk dostane do krize, ať už jde o mladého člověka či seniora, existují zde instituce a organizace, které mohou v těchto situacích pomoci. Jsou to například krizová centra, linky důvěry a ambulantní a mobilní krizové služby. Není vždy pro člověka lehké využít těchto služeb. Je však všeobecně známo, že je důležité předcházet všem momentům, které vedou k nesprávnému jednání, čímž může být delikventní chování a tím spojené páchaní trestné činnosti. Proto zde hraje velkou roli prevence.

Prevence je důležitou součástí již od raného věku. Preventivní programy jsou realizovány již v mateřských školách. Dále pokračují na školách základních a středních. Důležitým momentem je, podchytit rizikové chování včas.

Prevenici delikvence lze rozdělit na:

- a) primární – jde o výchovné a vzdělávací působení. K primární prevenci řadíme i volnočasové aktivity, sport a různé zájmové kroužky. Tato prevence působí na širokou veřejnost jako je např. rodina, děti a mládež.
- b) Sekundární – působí již na vyhraněnou rizikovou skupinu osob a tam, kde hrozí patologické jevy. (závislost na návykových látkách, gamblerství, záškoláctví atd.)
- c) Terciární – působí již u skupin osob kriminálně narušených, kde je cílem resocializace delikventa a zabránění dalšího páchaní trestné činnosti. (29.3.2013, http://www.praha.eu/jnp/cz/home/magistrat/odbory_mhmp/prevence_kriminality/).

Dále prevence můžeme kategorizovat na:

- 1) Sociální – působí na proces socializace a sociální integrace
- 2) Situační – trestný čin vzniká za určitých okolností a v určité době a na určitých místech. Tato prevence může být vysoce úspěšná hlavně u majetkové trestné činnosti.
- 3) Viktimnosti a trestných činů – zaměřuje se na psychickou připravenost ohrožených osob. Můžou to být například kurzy sebeobrany, nebo přednášky (29.3.2013, http://www.praha.eu/jnp/cz/home/magistrat/odbory_mhmp/prevence_kriminality/).

5.1. PREVENTIVNÍ PROGRAMY DELIKVENCE V ČESKÉ REPUBLICE

Vrcholným státním orgánem prevence je Republikový výbor pro prevenci kriminality, který vznikl 3. listopadu roku 1993. Byl zřízen při Ministerstvu vnitra usnesením vlády č. 617.

V tomto výboru zasedají zástupci spřízněných ministerstev a zástupci Mezirezortní protidrogové komise. Prostředku a podporu na preventivní programy zajišťuje odbor prevence kriminality na Ministerstvu vnitra ČR.

Preventivní programy se realizují na okresních, obvodních úřadech, na školách, ale i z iniciativy jednotlivých obcí.

Primární prevenci delikvence na školách zajišťuje metodik školní prevence. Tato funkce sebou nese nemalé povinnosti. Zajišťuje pro školu různé preventivní akce v podobě přednášek a programů. Dle dané situace školy vybere vhodný program. Organizace, které nabízejí preventivní programy, není málo. Zaměřují se většinou na konkrétní problematiku, např. šikana, závislost na návykových látkách na nácvik komunikačních dovedností, programy na sebezpoznání, psychohygienu apod. Metodik školní prevence má být taktéž schopen zachytit na škole patologické jevy. Měl by umět poradit, popřípadě odkázat na odborná pracoviště. Nemalou úlohu v prevence hrají také Pedagogicko-psychologické poradny a taktéž školní psycholog. Ten ovšem není samozřejmostí na každé škole, ačkoliv je to velmi přínosné. Další důležitou organizací je Institut kriminologie a sociální prevence. Ten provádí kriminologický výzkum a vydává odborné práce na danou problematiku. Prevenci aplikuje i Policie ČR, která má své programy. Navštěvují školy a formou přednášek již od prvního stupně informují o závažnosti patologických jevů.

V České republice se dle mého názoru teprve rozvíjejí preventivní aktivity. Chybí stále pořád dostatek finančních prostředků a taktéž ochota lidí, tyto programy vytvářet.

5.2. PREVENTIVNÍ PROGRAMY DELIKVENCE V ZAHRANIČÍ

Západní Evropa

V Belgii existuje vládní úřad Státní sekretariát pro preventivní politiku, který vznikl v roce 1993. Úřad se podílí na preventivních opatření navržených ministerstvem vnitra, poskytuje finanční prostředky ze státního rozpočtu na preventivní projekty a taktéž přezkoumává jejich efektivitu.

Ve Francii a Británii vznikly Národní rady pro prevenci kriminality. Rozdílem je, že ve Francii zasedá jako předseda premiér, kdežto v Británii je to ministr vnitra. Taktéž ve Francii jsou jejími členy i nevládní organizace a tato rada vydává jen doporučení, nikoliv příkazy, na které nemá pravomoc (Matoušek, Matoušková 2011).

V Dánsku vznikla Rada pro prevenci kriminality v roce 1971 jako nezávislý orgán ministerstva spravedlnosti. Rada sdružuje 46 různých organizací, státní i nestátní.

Dánská rada má pět výborů:

- 1) Výbor pro technickou bezpečnost
- 2) Výbor pro strategii
- 3) Informační výbor
- 4) Výbor pro mezirezortní spolupráci
- 5) Výbor pro místní městské plánování.

Rada je zčásti financována státními prostředky a zčásti reklamou a vydáváním publikací (Matoušek, Matoušková 2011).

Každý stát má zájem předcházet kriminalitě. Každý stát také k této problematice přistupuje jiným způsobem a taktéž závisí na možnostech jak kulturních, sociálních či finančních. Jisté je, že se státům vyplácí investovat do prevence, což vyplývá z mnoha studií. Tak jako starost o nemocné a sociálně slabé svědčí o vyspělosti společnosti, tak i podpora preventivních programů daných zemí ukazuje na jejich vyspělost. V některých rozvojových zemích, kde uplatňování práva není lehké, je provádění prevence téměř nulová. Někdy není možné ji provádět i z etnických či náboženských důvodů.

6. Závěr

Alternativní tresty se staly součástí našeho právního systému. Dávají nám možnost volby a rozšiřují nám možnosti v ukládání trestů. V oblasti trestního práva se uskutečnilo mnoho změn, které dovolují mladistvé potrestat za trestnou činnost takovým způsobem, kdy je kladen ohled na jejich mravní vývoj. Alternativní tresty dávají šanci nezanevřít nad životem.

V opačném případě, jako je odnětí svobody a pobyt ve věznici, poté často dochází k opětovnému páchání trestné činnosti. Pro mladistvé pachatele jsou v České republice vyhrazeny hlavně věznice ve Všehrdech u Chomutova (pro muže) a Světlá nad Sázavou (pro ženy). Přesto u méně závažné trestné činnosti je pobyt za mřížemi někdy zbytečný a hlavně pro stát velmi finančně náročný. Také bychom mohli polemizovat o účinnosti odnětí svobody. Dochází skutečně i k nápravě mladistvého? Myslím, že v mnoha případech nikoliv.

Naopak udílení alternativních trestů může člověku dát šanci napravit svůj prohřešek a zároveň se tyto tresty pokoušejí o to, aby mladistvý pochopil následky svého činu.

Organizace, které udílejí alternativní tresty a dále organizace, které se zabývají mladistvými, kterým tento trest byl udělen, mají velký kus práce ještě před sebou. Dle již uvedených dat, ze statistické ročenky kriminality, ubývá případů odsouzených mladistvých. Myslím, že je to dobrá zpráva o tom, že zde začala skutečně dobře fungovat součinnost všech orgánů, jako je Policie ČR, soudy, Probační a mediační služba ČR, Orgán sociálně- právní ochrany dětí a také školy a jiná zařízení pracující s mladistvými.

Velkou úlohu zde hraje také prevence. Ideálním stavem je, když nedojde k žádnému trestnému činu. Faktem ovšem je, že delikventní či kriminální chování zde bylo, je a bude. Záleží jen na společnosti, jakým způsobem se k této problematice postaví a jakým způsobem jí bude řešit.

Preventivních programů probíhá mnoho po celém území České republiky. Probíhá hlavně ve školských zařízeních. Tyto programy jsou zaměřeny na různé problematiky. Bohužel, dle mého názoru, není možné ve všech případech vyhodnotit, jakou měly či mají tyto programy úspěšnost. Přesto si myslím, že jsou důležité. Informovat děti i mladistvé o rizicích spojené s pácháním trestné činnosti přijatelnou formou může být přínosné.

O alternativních trestech bylo napsáno mnoho prací. Já jsem se pokusila toto téma uchopit z jiné perspektivy. Nejedná se o pouhý výčet a rozklad jednotlivých trestů, ale snažila jsem se pohlédnout na tuto problematiku obširněji a to i z pohledu organizací zabývajících se delikventní mládeží a také poukázat na možné příčiny delikventního chování.

Cílem této práce bylo poukázat na možnosti alternativních trestů. V kapitolách jsou popsány možnosti jednotlivých alternativních trestů, kdo se podílí v procesu jejich ukládání, ale i příčiny delikvence mladistvých, které souvisejí s tímto tématem. Myslím, že se podařilo obsáhnout tuto problematiku z mnoha úhlů a je tady také prostor pro další úvahu a diskuzi.

Seznam použité literatury:

Sbírka zákonů ČR:

Zákon č. 218/2003 Sb. Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Zákon č. 2/1993 Sb. O vyhlášení Listiny základních práv a svobod

Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

Zákon č. 109/2002 Sb. Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních

Zákon č. 359/1999 Sb. O sociálně- právní ochraně dětí

Zákon č. 257/2000 Sb. O Probační a mediační službě

LANGMEIER, Josef. KREJČÍŘOVÁ, Dana. Vývojová psychologie. 4.vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 368 s. ISBN 978-80-247-1284-0

MATOUŠEK, Oldřich. MATOUŠKOVÁ, Andrea. Mládež a delikvence. 3.vyd. Praha: Portál, 2011. 344 s. ISBN 978-80-7367-825-8

ŠTERN, Pavel. OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka. DOUBRAVOVÁ, Dagmar. Probace a mediace. 1.vyd. Praha: Portál, 2010. 216 s. ISBN 978-80-7367-757-2

VÁGNEROVÁ, Marie. Psychopatologie pro pomáhající profese. 4.vyd. Praha: Portál, 2008. 872 s. ISBN 978-80-7367-414-4

ŘÍČAN, Pavel. Agresivita a šikana mezi dětmi. 1.vyd. Praha: Portál, 1995. 96 s. ISBN 80-7178-049-9

MARTÍNEK, Zdeněk. Agresivita a kriminalita školní mládeže. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 152 s. ISBN 978-80-247-2310-5

VODÁČKOVÁ, Daniela a kol. Krizová intervence. 2.vyd. Praha: Portál, 2007. 544 s. ISBN 978-80-7367-342-0

LANGER, Stanislav. Problémový žák v době dospívání. 1.vyd. Hradec Králové: Nakladatelství KOTVA, 2001. 398 s. ISBN 80-902210-0-9

SOUČEK, Jan a kol. Sociální psychologie mládeže. 1.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967. 143 s. ISBN 14-009-67

HELUS, Zdeněk. Psychologie. 3.vyd. Praha:Fortuna, 2003, 120 s. ISBN 80-7168-876-2

GÖDTEL, Reiner. Sexualita a násilí. 1.vyd. Praha: Český spisovatel, 1994, 192 s. ISBN 80-202-0512-8

INTERNETOVÉ STRÁNKY:

Vláda České republiky. Poradní orgány [online] Rada pro lidská práva [cit.2013-03-01]. Dostupné na WWW: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/rlp-uvod-17537/>

Ministerstvo spravedlnosti. Reforma justice. [online] Trestní zákoník. [cit.2013-02-06]. Dostupné na WWW: <http://www.reformajustice.cz/cz/trestni-zakonik/obecne-o-trestnim-zakoniku.html>)

Iuridictum, encyklopedie o právu [online] Trest.[cit.2013-03-01] Dostupné na WWW: <http://iuridictum.pecina.cz/w/Trest>)

Sarfee s web pages. [online] Referáty a seminárky.Trestní odpovědnost. [cit.2012-03-30]. Dostupné na WWW: <http://www.sarfee.estranky.cz/clanky/referaty-a-seminarky/zodpovednost.html>

Slovník cizích slov. [online] Slovo –alternativní.[cit.2013-04-15] Dostupné na WWW: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/alternativni>

Trestní právo a trestní řízení pro každého.[online] Obecně prospěšné práce.[cit.2013-03-15] Dostupné na WWW: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/obecne-prospesne-prace>

JUDr. Jaroslava Tomancová. Základy práva. [online] Trestní právo. [cit. 2013-04-26] Dostupné na WWW: <http://www.albertknihy.cz/files/trestni-pravo.pdf>

Probační a mediační služba ČR. [online] Poslání a cíle.[cit. 2013-03-15]Dostupné na WWW: <https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>

České soudnictví. [online] Ministerstvo spravedlnosti. [2013-03-20] Dostupné na WWW :
<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5887&d=321409>

Český statistický úřad. [online] Statistická ročenka kriminality [cit. 2013-03-29] Dostupné na
WWW: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/0001-12-r_2012-2700

VÚ a SVP Klíčov. [online] Středisko výchovné péče. [cit. 2013-03-22] Dostupné na WWW:
<http://www.klicov.cz/svp/index.php?c=iop-nabizi>

Proxima sociale, o.s. [online] Probace. [cit.2013-04-23] Dostupné na WWW:
<http://www.proximasociale.cz/probace.php>

Rubikon centrum. [online] Kdo jsme. [cit.2013-03-23] Dostupné na WWW:
<http://www.rubikoncentrum.cz/kdo-jsme.php>)

LATA. [online] Projekty. [cit. 2013-03-23] Dostupné na WWW: <http://www.lata.cz/projekty/>

Praha. [online] Magistrát . Odbory. Prevence kriminality .[cit.2013-03-20] dostupné na
WWW: http://www.praha.eu/jnp/cz/home/magistrat/odbory_mhmp/prevence_kriminality/